ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱՒԻՂ

«ՇԱՒԻՂԸ» ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ՏԱՐԵԿԱՆ 50 ՀԱՄԱՐ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

…ՒՂ» տարեկան գինը 10 ղ.ան, կէս տա-
…նը 6 ղ.ան: Առանձին համարները 5 շահի:

…սահմանի տարեկան 8 ֆր. կամ 3 րուբլի
կէս տարուանը 5 ֆր. կամ 2 րուբլի:

…սահմանից փողի համար պիտի դի-
…մեցնել հասցէով. Черезъ Баку въ Эн-
…Россiйской ИМПЕРАТОРСКОЙ
…ссiи въ Тегеранѣ пер. Бекъ-Назарову.

«ՇԱՒԻՂԻ» խմբագրութիւնը բաց է 10-ից մին
չև 2 ժամը. (բացի կիրակի և տօն օրերից

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն
լեզուով իւրաքանչիւր բառին մի անգամւոյ
համար 1 շահի: Արտասահմանի յայտարարու-
թիւնները բառին 1 կոպէկ:
Նամակները, նաև Պարսկաստանի բաժանոր-
դագրութեան հասցէ. Rédaction «CHAVIGH»
Téhéran. (Perse)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

…ՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պարսկահայ երիտա-
…դները. Նամակ Ռաշտից. Նամակ Արդաբի-
Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
…այլի տեսութիւն. Արտաքին լուրեր.—Յայ-
…արարութիւններ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Անկարգու-
…ներ Գ. Ճեմարանում:

…ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

Առհասարակ մեր երիտասարդ. մասի …նկատել է մի շատ թշուառ սովո-…կան յատկութիւն, այն է՝ ձեռնարկել …գործի և այդ գործի համար զանա-…նպատակաւոր, խելացի ծրագիրներ …մշել, յառաջադեմ որոշել և չիրա-…ծել այդ ծրագիրները: Դա արդէն …ում է կատարեալ ինքնախաբէութիւն: …տրել, բորբոքուել, կրակ կտրել հա-…րակական մի որ և է այրող հարցով և …գործել գործնականապէս, նշանա-…ում է զուրկ լինել ձեռներէցող ոգուց, …նշանակում է ապրել բոպէի ազդե-…թեան տակ:

Տիրապետող ապականուած հասարակա-…ն կարգերը նրանց վրդովում են, այդ …գերի մէջ նրանք նկատում են մարդ-…թեան այլասեռումը. մի բոպէի մէջ …գեր են կործանում, ազգեր են բարձ-…նում, դրախտային կեանք են ստեղ-…ում մարդկութեան համար. բայց ապ-…յն, հազար ու մի այդպիսի ֆան-…տիքական երևակայութիւններ վայր-…ականապէս գլխից անցկացնելուց յետոյ, սառչում, փայտանում են իրական-ութեան մէջ, կարծես թէ երեկւայ արդարութիւն, հաւասարութիւն, իրաւունք դոռացող մարդիկը չը լինեն, այսօր նրանց թթուած, խորշոմած դէմքը մի այլ բան է արտայայտում, դու պարզ կերպով նրանց դէմքի վրայ կարող ես կարդալ հետևեալ տողերը. «Էհ, իմ ինչ բանս է չը ցաւացած գլուխս ցաւեցնել, դժոխքը, որ Նիրակոսը քաղցից մեռաւ, Մարտիրոսին ցուրտը տարաւ. ես իմ գլուխս չեմ իմանում պահել, Նիրկորի համար ինչպէս եմ մտածելու…»

Դեռ այդպիսիները համարձակվում են իրանց կոչելու ինտելիգենտ, զարգացած, հասարակական շահերի պաշտպան և այլն այդպիսի փքուն ածականներով զարդարելու իրանց:

Դժբաղդաբար, բնականից հէնց, կարծես, մենք պարսկահայերս ժառանգած լինենք այդ տգեղ սովորութիւնը,—շատ խօսել, մեծ-մեծ բրդել և չիրագործել, չուտել… Մենք, պարսկահայերս, միայն լաւ խորհել, մտալահաճ անել գիտենք բարձր ու երջանիկ կեանքի կազմակերպութեան համար, լաւ երևակայութիւններ, նախադուշակութիւններ անել գիտենք. բայց լաւ ըմբռնել, իւրացնել այն ոգին, որը կարող է դնել մեզ ճշմարիտ պրակտիկական գործունէութեան շաւղի վրայ, այդ չը գիտենք:

Պարսկահայ երիտասարդը, ուղիղը խոստովանած, շատ սառն, անտարբերութեամբ է վերաբերւում դէպի հասարակական գործերը:

Նատ անգամ ես դիմել եմ դրանցից մէկին ու մէկին՝ հասարակութեան մէջ յարուցուած զանազան կենսական խնդիրների լուծմանը ձեռներէց լինելու համար, բայց միշտ հետևեալ պատասխանն եմ ստացել.

«Աղբէր, մեզ խառ չի տալ ազգային գործերին խառնուելը, մենք որպէս մի առևտրական մարդ՝ զբաղուած ենք լինում շարունակ, այդպիսի գործերը ուսուցիչների, պարապ մարդկանց բաներ են»: Կամ թէ՝ եթէ ձեռք են զարկում մի գործի: որ առաջ տանեն, իսկոյն յուսահատւում, յետ են քաշվում, երբ հանդիպում են մի ամենաչնչին խոչնդոտի անգամ: Աղաների վախը այն աստիճանի է զօրացել նրանց մէջ, որ վախենում են մինչև անգամ բացարձակ կերպով լրագիրներ կարդալ:

Մի օր հարցնում եմ ինտելիգենտ բարեկամիս, «Շաւիղ» կարդո՞ւմ ես իսկի, տեսնո՞ւմ ես ինչպէս է խաւարամիտների քօղը պատռում:

—Էլ Ղալաթ եմ արել, մէկ էլ ես «Շաւիղ» կառնեմ ձե՞ռս,—պատասխանում է բարեկամս նապաստակի երկչոտութեամբ:

—Մի՞թէ. ինչ է եղել,—հարցնում եմ ես զարմացմամբ:

—Ինչ է լինելու, «Շաւիղ» եմ կարդում, ինձ ասում են թէ Մարաղայի թղթակցութիւնները դու ես գրում, քանի որ ես խաբար էլ չեմ:

—Ասենք թէ հէնց դու ես գրել, բայց մի՞թէ ճշմարտութիւնը յայտնելու համար այդ աստիճան պիտի դողաք աղաներից:

—Վախի բան չի՛, եղբա՛յր, մարդուս աբուռն է գնում:

Մեր ժողովուրդը հիմա տգէտ է, նա դեռ բարին չարից չի կարողանում որոշել. որքան էլ աշխատես ճշմարտութիւնը չը թագցնել, որքան էլ ճգնես գործելու յօգուտ ժողովրդային շահերի, էնքան նա—ժողովուրդը—քեզ հետ թշնամի կը դառնայ, իսկ մի ափ հաստափոր աղաները սատիկ ոխերիմ, եթէ վերջինների ձեռիցը գայ, արիւնդ կը խմեն. սակայն իրենց ձեռից եկածը չեն խնայում, ամեն կերպ աշխատում են քո վարկը գցել հասարակութեան առջև. Քեզ կոչում են խռովարար, անաստուած, անբարոյական, լօթի, գիժ, յիմար, և այլն այդպիսի հազար կեղտոտութիւններ և այլն շպրտում են քո՛ հասցէին:

Բարեկամիս այդ դարտակ պատճառաբանութեանը ոչինչ ես չեմ պատասխանում, միայն նրա,—և բոլոր այդպիսիների,—ուշադրութիւնը հրաւիրում եմ «Շաւիղ» № 6-ի առաջնորդողին, որ լաւ կարդան այդ գրուածքը: Մեր քաղաքի երիտասարդներին վարակել է վախկոտութեան և յուսահատութեան ախտը, իսկ մեր կենդրոն Դավրէժի երիտասարդները, ուզում ենք ասել՝ մի քանի հոգի տեղացի փոքր ինչ զարգացած երիտասարդները, խեղդւում են իշխանաւորների և աղաների բռնապետութեան տակ:

Մեր այս ասածները հաստատելու

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆՈՒՄ

…893—94 թ.ւին ճեմարանում երեք լսարան-…ի ուսանողները թւով 40 հոգի էին.—ա-…ջին և երկրորդ լսարաններից մեր դուրս …գներիս թիւը 22 էր. երրորդ լսարանը …մանակցեց, որովհետև նրանք ար-…վերջնական քննութիւն չէին տալիս և …րս գնում: Նշգպիսով քննութիւններից յե-…ճեմարանի երեք լսարաններում միացին …ւսանող, երբ երբը առաջին լսարանից և 2-ը …րորդ լսարանից: Վեցերորդ դասարանից …քչերը միայն անցան առաջին լսարան, …որովհետև մի մասը կամաւոր հեռացաւ քըն-…թիւններից, յետոյ մի մասն էլ արտաքսուե-…, ինչպէս և մնացեալ բոլոր դասարանն-…շատերին ստիպեցին ամառուայ արձա-…րդներին: Այդպիսով 1894—95 ուսումն. …ւայ սկզբին ճեմարանի բոլոր սաների …ը հազիւ 100-ի էր հասնում, մինչդեռ 93—…ին 200-ից աւելի էր:

Արձակուրդներին ամբողջ ուսուցչական և վարչական խումբն ևս արձակուրդ ստացաւ. ընդ միշտ…. Տեսչի պաշտօնում նշանակւեց Գ. Կոստանեանց, որը իւրեն վայել ուսուցչական խումբ կազմակերպեց և հանդարտ կերպով սկսեց դաստիարակել տալ թւով 100-ի չափ սաներին, հաստատ համոզուած, որ արդէն արմատախիլ են արել որոմը, յանձին արձակուած և դուրս եկած սաների: Բայցի այդ ոլպէտղի վերջնականապէս առաջն առնի ամեն կարելի և անկարելի խռովութեան կամ յուզման, սկսեց գործադրել հին կանոնները, որոնք զարմանալի կերպով նպաստում են սաների կրթական և դաստիարակչական գործին—ինչպէս օրինակ—1) երրորդ դասարանի սաները միմիայն և եթ չորրորդ դասարանի սաների հետ կարող են խօսել կամ որ և է ընկերական յարաբերութիւն ունենալ, 2) Հինգերորդ դասարանցիք միայն և եթ վեցերորդեցոց հետ, և վերջապէս 3) Երեք լսարանների ուսանողները (5 հոգու համար երեք լսարան բաց պահել ?!… մինչ դեռ մեր օրով 40 ուսանողների համար մի լսարան էլ չէին ուզում պահել) միայն միմիանց մէջ յարաբերութիւն կարող են ունենալ և ոչ մի դասարանցու հետ չը պէտք է խօսեն…. 4) Ով այս կանոններին հակառակ վարւի, անմիջապէս կարտաքսուի: 5) Ոչ ոք չը պէտք է համարձակւի իր ընկերի պաշտպանութեան մասին մտածել անգամ, եթէ նրան նոյն իսկ անիրաւացի կերպով պատժում է վարչութիւնը, կամ արտաքսում… 6) Ուսանողները կամ սաները անտարբեր կերպով շաբաթական 15 ժամ պէտք է լսեն աստուածաբան Տէր-Մկրտչեանների անբարոյականութեան և անաստուածութեան լեկցիաները, և իրաւունք չը պիտի ունենան մութ կէտերից բացատրութիւններ պահանջելու…. և այլն և այլն: Մի խօսքով. ինչ երկարացնեմ, պահանջում են խղճի ստրկութիւն, կուրօրէն հպատակութիւն անտանելի, ախոյատիք կարգ ու կանոններին, որոնց յայտնողներին տեսուչը անմիջապէս արձակում է. սաները բողոքում են Խրիմեանին տեսչի կամայականութիւնների համար, նա պատասխանում է.—«Ես անոր անսուշ եմ նշանակել և լիազօրութիւն եմ տուել, ինչ կուզէ թող անէ…» Աշակերտները այդպիսով զրկուելով իրենց վերջին յոյսից, ստիպուած եղան դիմել իրենց սեպհական օգնութեան:—Մի երեկոյ աղօթքի ժամանակ դժգոհները թւով 70 հոգի պահանջներ են անում պ. տեսչից և երբ մերժում են ստանում—թափւում են մի լաւ ծեծում տեսչին և վերակացու հայր-սուրբներից մի քանիսին: Հետևանքը յայտնի է. Խրիմեանի հրամանով ոստիկանութիւնը բռնում է ըմբոստներին մի օր բանտարկում և ապա արձակում աշխարհիս չորս կողմը, նրանք ցրվում են թեմական դպրոցները, մի խումբ Երևան մի մեծ խումբ էլ Թիֆլիս, Ներսիսեան դպրոցը:

Ահա դրանցից մէկի նամակը.

Թանկագին Դաւիթ!

95 թ. 8|3 Թիֆլիս

Այժ մի տարին լրանալու մօտ է, որ մենք—մեր սրտերը անջատուած միմիանցից զանազան անկիւններում բաբախում են….Անցան օրերը, օրեր, որ կոչում են իմ միայնու-

համար շատ ծանօթ փաստեր ունինք, բայց դեռ թողնում ենք մի այլ, աւելի յարմար, առթի։

Ուրեմն բանից այժմ այնպէս է դուրս գալիս, որ պարսկահայ երիտասարդները ամբողջ ժամերը փուչ տեղը վատնելուց զատ, ոչինչ չեն անում։

Եւ թող հաւատի լինին ընթերցողները, որ Պարսկաստանի ամեն մի քաղաքում, ուր հայերի մէջ քիչ ու շատ կենդանութիւն, շարժում կայ, ուր յառաջդիմութիւն, գործ կայ, շնորհիւ ոչ թէ մեծամասն վաճառականների է այդ, ինչպէս շատերը կարծում են, այլ մի քանի, գաղափարին նուիրուած, մտքով հարուստ, բայց գրպանով աղքատ, տեղացի ազնիւ երիտասարդների։

Պարսկաստանում, մեր կարծիքով, հարուստ-վաճառականներին ոչ թէ ինտելիգենտ պիտի անուանել, այլ ամենաէգոիստ, անազնիւ և դրամապաշտ շահագործողներ, և պէտք է հրապարակ հանել նրանց բոլոր կեղտոտութիւնները։ Ինչպէս Պարսկաստանում ինտելիգենցիա չը կայ, այլ կան հատ-հատ ինտելիգենտ անհատներ, որոնք, սակայն, մի դասակարգ չեն կարող կազմել։ Հէնց նոյն իսկ այն հանգամանքը, որ մեր երիտասարդների մէջ ոչ մի ձեռնարկութիւն գլուխ չէ գնում, ցոյց է տալիս, թէ նրանք որպիսի բնաւորութեան տէր մարդիկ են։

Ձենք ուզում մենք, սակայն, որ անծանօթ մնայ ընթերցողներին այստեղ մի այլ երևոյթ, որը իւր պարզութեամբ աչքի է ընկնում, երբ մարդ քննական, փիլիսոփայական հայեացքով նայում է ազգերի հասարակական կարգերի կազմակերպութեան վրայ, այն է՝ որ անհատը իր շրջավայրի—հասարակութեան բազմազան ազդեցութիւնների անվիճար արդիւնքն է։ Եթէ կամենում էք իդէալական քաղաքացի անհատներ ունենալ, անհրաժեշտաբար պէտք է. որ հիմնովին փոփոխէք ներկայ տիրապետող ապականուած հասարակական կարգերը։ Անհատը, որքան էլ նա նպատակայարմար դաստիարակութեամբ ազնւացած, քնքշացած զգացմանց և նիստ ու կացի տէր լինի, անխուսափելի կերպով են-թարկվում է շրջապատող հասարակութեան աշխարհայեացողութեանն ու ներգործութեանը, նրա—հասարակութեան փոխադարձ հիպնոտիզմին. այստեղ է որ առաջ են գալիս երկու բնական հետեւանքներ, նախ այն, որ եթէ անհատի կողմից անհատական ռէակցիական պայքար է մղւում շրջապատող մթնոլորտի դէմ, այդ անհաւասար կռւի մէջ ընկնում, տանկոխ լինում ու ոչնչանում է հակադործող ոյժ ներկայացնող անհատը, իսկ եթէ ոչ, ընդհակառակն, այդպիսի անհատը խոնարհւում է անկիրթ հասարակութեան ամբոխային բնազդների առաջ, համակերպւում է նրան և ձուլւում նրանում։

Փչացած, ապասեռուած է մի հասարակութիւն, երբ իրանում գոյացրել է այնպիսի կարգեր, որոնց շնորհիւ, իբրև բնական հետեւանք այդ կարգերի, երեւան են գալիս անբարոյական երևոյթներ։ Աշխարհիս վրայ տեղի ունեցած սպանութիւնները, աւազակութիւնները, գողութիւնները, ինքնասպանութիւնները և, վերջապէս, յեղափոխութիւնները ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ տիրող կառավարչական և հասարակական անբարոյական կարգերի տառական (litteral) արդիւնք։ Ճնշումը առաջացնում է պայթիւն, և յուսահատութիւնը—մահ։

Բայց դեռ ծիծաղելին այն է, որ առաջին կարգի անհատները (այդ կարգի անհատները մեզանում շատ քիչ են, այնպէս որ մատով կարելի է համարել նրանց), որոնք չեն ուզում ընկճւել բռնամոլ հոգու ճնշիչ ազդեցութեան տակ, և որոնք պայթիւն են առաջ բերում-կռւում են ընդդէմ բռնութեան, ընդդէմ անարդար, անհաւասար, անւսեր կարգերի և այդ սոսկալի կռւի մէջ կամ կործանում, տապալւում են մարդկային ընդհանուր գերերջանիկ կեանքի կազմակերպութեան առաջը կտրած պատուարները և առաջ անցնում, կամ թէ քաջաբար ընկնում, նահատակ են լինում, այլ և ս չը կարողանալով դիմանալ իրենց ուժից անհամեմատ վեր ուժի դէմ,—այդպիսիները, կրկնում եմ, ճիւաղի, անբարոյականի հաչակ են ստանում երկրորդ կարգի անհատներից, որոնք խելօքն պատշաճւում, համակերպւում են իրենց շրջավայրին։ Դրանք, ապիկար արարածները, նկատելով իրենց հակառակորդների երկաթեայ տոկունութիւնը, և իրենց յետին աստիճանի թուլութիւնը, գրիչ են ձեռք առնում և աշխատում են արտատպել նրանց անունը լրագիրներում և գցել նրանց վարկը ամբողջ աշխարհի առջև։ Դրանով արդէն նրանք իրենց վրէժը լուծած են համարում։

Եւ ի մեծ զարմանք, որ մամուլը, այդ մարդկութիւնը դէպի բարձր ու գիտակցականը ղեկավարող առաջնորդը, տեղ է տալիս իւր էջերում այդ ապականւած, թունաւորւած տողերին։

Իբրև այդ կացութեան մէջ օտարամուտ հոսանքներն էլ այնքան զգալի ընթացք են բռնում, որ ժողովուրդը խորշում է նրանցից, և գաղափարի անունով գործիչ համարւողները, իրենց գործունէութիւնից գատելով՝ գաղափարականի դիմակի տակ ժողովրդի մէջ սերմանում են գժտութիւն, թշնամութիւն և խռովութիւն. նրանք շարունակ մտածում են նորանոր մեքենայութիւնների, դատապարտելի որոմնացանութեան մասին. իսկ ժողովուրդը, տեսնելով այդ աֆերիստների, խաբեբաների և «կապը կտրածների» զարշելի արարքները, միանգամ ընդ միշտ երես է թեքում ընդհանուր գործից, նա իր զաւակներին հեռու է պահում ազգային գործերից, ինքը ականջները փակում է, երբ լսում է մի որ և իցէ հասարակական գործի մասին և այդ բոլորն ազդում են պարսկահայ անինքնուրոյն, մի քանի գրքեր կարդալով միայն ուսման հոտն առած երիտասարդների վրայ։ Ահա ցաւալի երևոյթի պատճառներից մէկը։

Տիրօղլի

Մարաղա

ՆԱՄԱԿ ՌԱՇՏԻՑ

—

25 մայիս 95

«Շաւիղ» № 17-ի ներքին լուրերի բաժնում կարդացինք որ մեր պատւական ուսուցիչը, Զատկի օրերը աշակերտներին և աշակերտուհիներին հետը առած՝ մի քանի աղաների տներն են պտտում. երգել են տալիս և փող հաւաքում իրե՛նց գրպանի համար։ Բաֆֆիի «Կայծերի» Սիմոն խալֆան յիշեցնող այդ ուսուցիչը և Թիֆլիսի բեմերից վռնտւած դերասանուհի ուսուցչուհին այդ սխրագործութիւնը արել են «դպրոցի համար նիւթական նպաստ հաւաքելու» և «դպրոցին օգնող քարեքարներին յարգելու» պատրւակով։ Ինչ որ էլ լինէր, նրանց այդ արածը այնքան զզւելի է, որքան որ ռաշտեցիք էլ պախարակելի են, որ այդ տեսակ ապիկար ուսուցիչ և ուսուցչուհի գեռ պահել շարունակում են։ Բայց Թամամշեվի քարվանսարան աւարտած այդ խանութի աշակերտ ուսուցիչը և բեմերից վռնտւած դերասանուհու այդ արածը՝ իրենց միւս բոլոր այլ գործերի համեմատութեամբ՝ չնչին բաներ են։ Բաւական չէ որ երկու տարուց ի վեր նրանք ոչինչ չեն սովորեցնում աշակերտներին (որովհետև ոչինչ չը գիտեն էլ), այլ և անբարոյականացնում ու փչացնում են իրենց յանձնւած սաներին։ Օրինակ. դրացիները պատմում են որ ամեն կիւրակի օր կարելի է տեսնել թէ ինչպէս աշակերտուհիներն ու աշակերտները թրքական երգերով պարերով ու դայրայով, օղիով և գինիով զւարճացնում են ուսուցչի պարսիկ աշակերտներին։ Ես մանրամասնութիւնների մէջ չեմ ուզում մտնել, որովհետև այսօր այստեղից անցաւ ձեր թերթի գլխաւոր աշխատակիցը, որը անձամբ տեղեկացաւ ամեն ինչ և յոյս ունինք որ կը գրի և պատճառ կը լինի ռաշտեցոց ազատելուն այսպիսի կրթիչներից, որոնք ապականում են մեր սերունդը՝ կրթութեան դիմակի տակ հրէշութիւններ գործելով։ Հարկաւոր էլ քանի շուտ է, վռնտել քաղաքիցս այդ ապիկարներին. մենք մօտ 1000 րուբլի փող ենք վճարում նրանց և այդ ռոճիկը, մեր կարծիքով, կարող է գոհացնել մի ո և է միջնակարգ դպրոցից աւարտած ուսուցչի և ուսուցչուհու. Մեր ուսուցիչը դուրս է եկել (այսինքն վռնտել են) Երևանի երկրորդ դասարանից, իսկ ուսուցչու-

---

թեան տանջանքի շարքերը... փոխից մեր աղդը. և զոհելով աշակերտական իրաւունքի համար մղած անհաւասար կռւում, ընկանք Թիֆլիս. այժմս էլ այստեղ ենք.... ճեմարանից արձակեցին մօտաւորապէս 100 աշակերտ (բոլորը միասին). մօտ 50—60 ներսիսեան դպրոցումն ենք—համապատասխան դասարաններում. իսկ միւսները մի մասը Երևանի թեմական դպրոցում և ոմանք էլ հայրենիքում։ Աւ չը գրեմ թէ միւսները ինչպէս են ապրում. մենք Թիֆլիսում բաժանւած 4—5 հոգուց բաղկացած առանձին խմբերի ապրում ենք։ Տաճկաստանցիները ստանում ենք 7 ր. ամսաթոշակ, ուրիշ ոչ մի միջոց. իսկ ռուսաստանցիներից միայն մի քանիսը ունին միջոց. մեծ մասն ապրում են նիւթատուութիւններով և հաւաքած դումարներով, որ շատ կաղ է առաջ գնում... Վերջապէս շատ խեղճ դրութիւն է; ստիպւած կիսակուշտ ենք ապրում, մինչև իսկ երբեմն բոլորովին անօթի մնում... Բայց այս ամենը ոչի՛նչ... Պէտք է ասել որ մեր ադայքը բաւական, մինչև իսկ գովելի կերպով աշխատում են, զոհ են ընդհանրապէս...,

—

Կարծեմ այս փոքրիկ նամակով կարող էք գաղափար կազմել խեղճ արտաքսւած աշակերտների ծանր վիճակի մասին։

Այժմ հարց է ծագում թէ ճեմարանի նորակազմ վարչական—մանկավարժական մարմինը ինչո՞վ է զբաղւած, քանի որ ճեմարանը բոլորովին դատարկւած է սաներից... Երեւ նա դասախարակում է ճեմարանի հասա ու պինդ որմերը, երևակայեցէք մի դասարանում երկու կամ երեք սան կամ ուսանող, դրանց դասախօսում է աստուածաբանութեան, բնաբանագութեան դօքտորը, նրան լսողները բացի երեք ուսանողից, դասարանի չորս պատերն ու յատակ և առաստաղն են, այդպիսով նրանք կարդարացնեն իրենց չաղ-չաղ ռոճիկներ ստանալը։ Սակայն ի՞նչ փոյթ խաւարասէր-հնապաշտներին աւելի հեշտ ու հաճելի է աւերակներում բուի դեր յանձն առնել, մի մեռած անկենդան մարմին կառավարել, քան թէ կեանքով լի, աշխոյժ և բազմամարդ հաստատութիւն։

Ի՞նչ է արդեօք այդ ուղղութեան պատկանողների ցանկութիւնը. ի՞նչ են ուզում խեղճ աշակերտներից—անխղճաբար արտաքսել նրանց, որ երբ ուզեն հեծնեն, ուր ուզեն՝ քշեն. դրա համար նրանք հէնց որ մտնում են մի դպրոցական հաստատութիւն, շտապում են խելքը գլխին, աչքը բացւած սաներին գլխից ռադ անել, ամեն միջոց գործ դնելով, ապա մնացածների—սովորաբար մանր մանուկների—հետ իրենց գործը տեսնել, կրթում ու դաստիարակում են նրանց եզուիտական ուղղութեամբ, ձգտում են մեռցնել նրանց ազնիւ զգացմունքները, ճնշել ինքնուրոյնութիւնը, ազատ և լայն մտածելու ընդունակութիւնից զրկելով միշտ խօսքով անշունչ մեքենաներ դարձնել։ Բայց նրանց երբէք չի յաջողւի մինչև վերջը տանել իրենց գործը, ամեն անգամ փշրւել և ջախջախւել են, երբ սաները փոքր ի շատէ սկսել են զգալ իրենց կաշկանդւած լինելը, մտքի բռնաւորների կապանքներով։ Դրան ապացոյց կարող է լինել ճեմարանի քանամեայ ընթացքում տեղի ունեցած բազմաթիւ փորձերը, որոնք շատ անգամ վերջացել են ճիշդ նոյն ողբալի դէպքերով, ինչպէս անցեալ տարի տեղի ունեցաւ դարձեալ ճեմարանում։

Դաւիթ Տէր-Ջալալեանց

(Կը շարունակուի)

հին և ոչ իսկ գրել-կարդալ և ձեռագործ գիտէ, որովհետև իր դերասան ամուսնոյ հետ գաւառական բեմերի վրայ անդադար չնչին դերեր կատարելով է զբաղուած եղել և պատմում են որ դրանց դերը սովորցնելիս են եղել ուրիշները: Թէև ստացեցիք պայման ուրին 3 տարով այդ արարածների հետ, բայց պայմանի մէջ կայ որ եթէ հոգաբարձութիւնը չը կամենայ, կարող է 50 րուբլի ճանապարհածախս տալով վռնտել նրանց: Եթէ դրանք դեռ շարունակում են ամլակմնել, ուղղակի փչացնել մեր սերունդը, պատճառը այն է որ տիկին վարժուհին լաւ թէյ պատրաստել գիտէ աղա-հոգաբարձուներից մէկի տանը, փքուն փրազներ (իր դերից միտը մնացած) անգիր գիտէ և այլն իսկ ուսուցիչը՝ քծնել, շոյել և թոզ փչել տգէտների աչքին:

Մեծ, շատ մեծ ամօթ կը լինի ռաշտեցոց համար, եթէ եկող տարի այդ արտիստները շարունակեն դեռ արշաւել մեր քաղաքի կլթական թշուառ ասպարէզում: Թող ձեր գլխաւոր աշխատակիցը հաստատի ասածներս:

***

ՆԱՄԱԿ ԱՐԴԱԲԻԼԻՑ

—

20 ապրիլ 95

Քահանայական հարցը վաղուց խօսակցութեան առարկայ եղած է այստեղ, միայն թէ այս վերջերս աւելի արծարծուեց և գրաւեց ժողովուրդի ուշադրութիւնը. չը գիտենք թէ վերջին շարժման անյաջողութեան ազդեցութիւնն էր թէ «Շաւիղի» երկու անգամ ւայհայեացքնէր, որ զարթեցրեց ժողովուրդը թմրութիւնից, թէ առաջնի և թէ վերջնի տպաւորութիւնն էր, այդ մենք չը գիտենք, միայն թէ տեսցինք որ այդ կարևոր հարցը այժմ աւելի ուշադրութիւն է գրաւած. ներկայիս (ապրիլ) 3-ին կայացաւ մի ժողով քաղաքիս մերձակայ այգիներից մէկում, ներկայ էր բոլոր հասարակութիւնը. այդ ազգային ժողովի նպատակն էր կամ տեղացի և կամ այլ տեղից հոգալ մի քահանայացու: Տեղացիների մի մասը համաձայն էր տեղոյս ուսուցչին ընտրելու, իսկ միւս մասը չէր ընդունում. պատճառ բերելով թէ «ազգասէր է—սոցիալիստ է» չը գիտեմ ինչ է, ինչ էր որ իրենց կարողութիւնից վէր է այդ դատողութիւնները: Եւ այդ կուսակցութեան պատճառով ժողովը ապարդիւն եղաւ. պ. ուսուցիչը որ մի զարգացած անձ է ի հարկէ որ պատճառ չէր լինելու հասարակութեան վիճաբանութեան և այդ իղձն էլ երբէք չունէր. այսպէս երբ հարց առաջարկեցին քանի անգամ՝ նա բոլորովին մերժեց: Նիստը ցրւեց երեկոյեան ժամուն, վճիռն հասաւ այն եզրակացութեան որ մի նամակաւ դիմեն Դաւրէժ թեմական առաջնորդին որ անպատճառ մի քահանայ ուղարկէ իրենց համար:

Եւ երկու օր յետոյ մի նամակաւ դիմեցին ս. առաջնորդին, որ քահանայի կարիք ունին:

Մենք զարմանում ենք, արդեօք հոգաբարձութիւնը ինչ օգնութիւն է սպասում ս. առաջնորդից. արդեօք. նա, չի կարդում «Շաւիղը» և եթէ կարդում է, էլ ինչ օգնութիւն կարելի է սպասել. չէ որ նա միայն մէկ գիւղին սկրացու Ցորրուխից ընծայ ստացած, նրանցից երկուսը արդէն գնացին. մնացած տասնից խօ չի զրկուելու, բաս որ ինքը գընում է... Նրան թիկնապահներ, խոհարար, ձիապահ, հարկաւոր չէ, հոգաբարձութիւնը թող այդ կողմից ձեռքները լուանայ ինչ որ անելու է դարձեալ ինքն է կարող անել. թող նա ընտրէ մի ուսումը աւարտածը կամ մի համբակը, առաջնորդի համար մի և նոյնն է կը ձեռնադրէ, միայն թէ ժողովուրդից ընտրուած լինի:

Խուրշիդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակ» «Նոր-Դար». և այլ թերթերը հաղորդեցին մի լուր, որ Եւրոպա հրատարակւող հայ թերթերի մուտքը արգիլուած է Պարսկաստանում: Այդ լուրը բացարձակապէս սուտ է. ոչ մի այդպիսի տնօրինութիւն չէ եղել: Ուրեմն հարկաւոր է որ վերոյիշեալ լրագիրները հերքեն իրենց հաղորդած այդ սխալ լուրը:

—

Եկեղեցական կալուածների կարգադրութեան խնդրում, Եռայի եպիսկոպոսի ժամանակուայ «Կարմիր օձերի» խումբը այս օրերս կրկին լոյս է ընկել: Այն ժամանակ այդ խումբը թեմիս առաջնորդին, ի միջի այլոց այս խնդրում էլ, ազգաշահ կարգադրութեանց մեծ խոչնդոտն հանդիսացաւ և իրեն վերապահել ուզելով մի քանի վաղուց ի վեր աւերուած տների իրաւունքը, եւ առաւել նրանց քայքայմանը և բոլորովին աւերակ դառնալուն պատճառ դարձաւ: Այժմ էլ նոյն խումբը սկսել է շարունակել իր սխրագործութիւնները նորա փոխանորդի դէմ էլ, երբ նա ձեռք է զարկել վերոյիշեալ կալուածների օգտակար գործածութեանը և սկսել է հասարակական կարծիքը խեղաթիւրելով սուտ բազգրութիւններ հաւաքել (???) իբր թէ վարդապետը իրաւունք չունի ձեռնամուխ լինելու այդ կալուածների խնդրում և թէ եկեղեցապատկան տների իրաւասութիւնը պիտի յանձնուի միմիայն իրա միջից ընտրուած մի քանի չը գիտենք ինչ կարգի անձնաւորութեանց (!!): Չը գիտենք ինչու մեր այդ հոգևոր հայրերը այդքան մեղկ և թոյլ են իրենց, գոնէ առայժմ, արտօնեալ խնդիրներում և տեղի են տալիս մի քանի գիշակերների... Այսպիսի դէպքերում ինչու չը աշակել տել, «որ ոչ լուիցէ ունկամբք լուիցէ թիկամբք»խորհրդաւորաստացուածքին:

—

Խմբագրութեանս մէջ ուրախութեամբ ստացուեցաւ, Բէլ Մեռնեսեանի հեղինակութեամբ «Միրզա Իսկեանդար» (պարսկական գրոյց) գրքոյկը որը տպուած է Վիեննա, Մխիթարեան տպարանում գեռ չը տեսնուած մաքուր տպագրութեամբ: Մեր ընթերցողներին յանձնարարում ենք այդ գրքոյկը կարդալու, որը շատ հետաքրքրական է և գեղեցիկ այլաբանութեամբ արծարծում է հայերիս վերաբերեալ զլամական մի քանի հարցեր, որոնք մինչև այսօր հայ լրագրութեան նիւթ են եղել: Գրքոյկի հերոսները ընդհանրապէս Իսկեանդար Իսկեանդար օղլու և Աքբեար Սպահանցիներն են, որոնք ներկայացնում են այժմեան հայ հրապարակախօսութեան ասպարէզի վրայ մի քանի տիպեր, որոնք յաւակնութիւն ունին անամօթաբար իրենց հրապարակախօսներ, բարոյականութեան քարոզիչներ և թշւառների պաշտպաններ հռչակելու, որոնց և անգիտակցաբար, երկար տարիներից ի վեր, հետևում է, ոչխարային բնաւորութիւն ունեցող մեր հասարակութիւնը: Լաւ չէր լինի որ այդ Միրզա Իսկեանդարի և Աքբեար Սպահանցիի նման պարազիտները տափը մտնէին քան թէ, երկրի երեսին, լոյս աշխարհում շունչ առնէին-ապրէին:

—

Մեր մի մասնաւոր թղթակցութիւնից իմանում ենք, որ Վեհ. Կաթուղիկոսը մայիսի 22-ին, մասնաւոր թոյլտուութեամբ, Նոր-Նախիջևանից մեկնել է Ս. Պետերբուրգ:

—

Ստացանք անգլիական «The Sketch» լրագրի այս տարուայ ապրիլ 24-ի համարը, որի մէջ աչքի է ընկնում Նորին Կ. Մ. Արքայորդի Նայիբ-ըս-Սալթանայի և գէներալ Կուրոպատկինի, (որը ուղարկուած էր իբր արտաքոյ կարգի դեսպան, ռուսաց Կայսեր կողմից Պարսից Դուռը, ի փոխ այցելութիւն) և նրանց մեծ սուիթայի պատկերը: Այդ առթիւ վերոյիշեալ թերթը նկարագրելով այն մեծ և փառաւոր ընդունելութիւնը որ Պարսկաստանում արուել է նրան (Կուրոպատկինին), պարզում է և իր քաղաքական հայեացքները, որոնց մասին մեզ խօսելը աւելորդ է:

—

Էնզէլիից մեզ գրում են «Այստեղ կառուցանւող նէֆտ զտելու գործարանը սկսել է գործել, բայց պարզ է որ ոչ մի յաջողութիւն չէ ունենալու. հիմնողների քաղաքատնտեսական տարրական սկզբունքների մէջ կաղ լինելը ծիծաղելի կերպով աչքի է խփում. Աստուած տայ որ սխալուած լինինք:

—

Դավրէժից մեզ գրում են հետևեալը: «Մի խաւարամիտից հազիւ պրծանք, միւս աւելի մեծ խաւարամիտի ճանկն ընկանք:—Սուքիասը գնաց, տեղը մնաց աշխարհահռչակ Ստեփանոսը: Խեղճ պարսկահայեր, երեկուայ Մարսէլլում նոմէրներ պահողը, ճանապարհորդ հայերին Ֆրանսուհիների հետ ծանօթացնողը այսօր սքեմ է ծածկել և առաջնորդ է դարձել. այժմ աւելի փառաւոր վիզիտներ է տալիս: Ինչ վերաբերում է այստեղի հայ ժողովրդին՝ դեռ ևս չեն խըրատուել Սուքիասի փորձից: Սկզբում ովսաննաներով ընդունել—ապա զղջալ: Այժմ էլ սրան են ովսաննաներ գոչում. բայց հեռու չէ այն օրը, որ պիտի ասեն «ղալաթ արինք». միայն այդ շատ թանկ կը նստի իրենց:»

—

Ռաշտից մեզ գրում են հետևեալը: «Անցեալ գիշեր սարսափելի աղաղակ էր տիրում Ռաշտի փողոցներում, կին, մարդ, մեծ և փոքր շտապում էին՝ ներկայ գտնուիլ, մի սոսկալի տեսարանի: Կէս գիշերից անց քաղաքի հարաւային մասում, կրակ էր ընկել մի խանութի մէջ, որը ճարակել էր մի մեծ տարածութիւն, գոյացնելով սարսափելի հրդեհ: Կրակին զոհ է գնացել 30 խանութ և մի քարվանսարայի կէսը, վնասը հաշւում են 250,000 ղռան: Կրակը շատ շուտով կայրէր և Կայսերական բանկն ու եկեղեցին, եթէ մի քանի հայեր քաջութեամբ առաջը չառնէին:

—

Նոյն տեղից գրում են որ, որ Կուսիսյունական տունը ձեռնարկել է Բուզբար գիւղում ձիթապտղի իւղի գործարան բանալ: Փոխադրվում են գործիքներ Նաւակով Սֆիդ-Րուդի վրայից:

—

Մեզանից անկախ պատճառով «Շաւիղի» այս համարում հեռագիր չի մտնի.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Հարկաւոր է երբեմն էլ աւելի երկար կանգ առնել մեր Թիւրքահայ եղբայրների լրագիրների շուրջը և տեսնել թէ այդ բազմաթիւ թերթերը ինչով են զբաղւած: Թող ոչ ոք չը մոռանայ—և այս շատ կարևոր է—որ «իրենցից անկախ պատճառները» այնքան ճգմել, տափակացրել են այդ թերթերին, որ երբ մարդ պատահմամբ մի քանի լաւ յօդւած կարդում է Կ. Պօլսի հայ թերթերի մէջ, քիչ ուրախանում է: Բայց, եթէ այդ թերթերին արգիլւած է շատ ժամանակակից եղող հարցերի մասին խօսել, ի հարկէ արգիլւած չէ նրանց շատ ուրիշ խնդիրներ—ընկերական խնդիրներ արծարծել, քննութեան ենթարկել: Այդպէս է անում «Հայրենիքը» մի քանի ամսից ի վեր. նա սկսել է արծարծել ամուսնական խնդիրը —մի նուրբ և կարևոր խնդիր: Վաղուց ի վեր է, որ այդ հաստատութեան մէջ փոփոխութիւններ, բարենորոգութիւններ մտցնելու կարևորութիւնը զգացվում է հայ հասարակութիւնների մէջ. նա պահանջ է դարձել:

Ամուսնական հարցի ամենամեծ խնդիրները, մեր կարծիքով, ներկայացնում են առայժմ երեք. 1) Ամուսնական որոշ օրէնքների սահմանաւորութիւն, հիմնւած եւրոպական ազգերի ամուսնական օրէնքների վրայ և կամ մշակւած տեղական պայմանները աչքի առջև ունենալով. 2) Ամուսնալուծութեան անհրաժեշտութիւնը և 3) Այդ ընկերական մեծ հաստատութիւնը լիովին հանել կղերականութեան, կրօնական իրաւասութիւնից. նա մարմնական բան է և հայ կղերը ոչ մի իրաւունք չունի իր քիթը կոխելու նրա մէջ, մանաւանդ կուսակրօն կղերը, որը ամուսնութիւն չը գիտէ և իր սուտ-ճգնաւորական ապականւած կեանքովը հասել է բազմակնութեան. դիմա-

կատարուած կուսակրօնական՝ վաղուց ի վեր փտած սիստեմով։

«Հայրենիք» Թերթը առ այժմ սկսել է ուսումնասիրել, պրօպագանդ անել ամուսնալուծութեան կարեւորութիւնը... և պիտի ասել, որ նա բաւական համարձակ քայլերով է, որ մուտք է գործել ասպարէզում, զանք դործելով իր իրաւունքները առաջ մղել։ Ամէն մի ազատամիտ, ոչ-ճահճացած ուղեղով անձ, համակրութեամբ է անշուշտ որ կարդում է այդ Թերթի՝ ամուսնալուծութեան վերաբերեալ առաջնորդողները, գաւառներից եկած, նոյն իսկ քահանաների քաջալերութիւնները (տես «Հայրենիք» № 1145). Տեսէք ինչ է ասում օրինակ Տրապիզոնի մի քահանայ մի քանի խօսքերով, որոնք մի առաջնորդող արժեն։

«Ուրախալի է, որ ամուսնական առաջին կարգի կարևոր և կենսական խնդիրը ուսումնասիրելու ձեռնարկած էք. ամենայն կերպով յարատեւութիւն և յաջողութիւն կը մաղթեմ։ Քանի քանի ընտանիքներ Թշւառացած՝ լացով, ողբով, յուսահատ վիճակի մէջ կայրեն, որոնցմէ տասնեակ Թիւերու ծանօթ եմ մօտէն և զիրս, ի հարկին, կարող եմ անուններովնին յիշել. Դուք կաշխատիք որ օրինական դարման մը գանէք այս խնդիրներուն. Աստուած կարողութիւն պարգեւէ։ Վահան քահանայ Խոյեան։»

Այո, տէր հայր, «քանի քանի ընտանիքներ Թշւառացած՝ լացով, ողբով, յուսահատ վիճակի մէջ կայրեն...» և դրանց տասնեակ Թիւերի հետ միայն դուք չէք որ ծանօթ էք, այլ շատ շատերը, գրեթէ ամեն ոք կարող է մի քանի Թշւառ ամուսնական յարկ յիշել, որի կեանքը աւելի վատ դժոխք է ներկայացնում, քան բոլոր երեւակայող աստուածաբանների նկարագրած դժոխքները։ Ո՞վ չէ տեսել երիտասարդներ, որոնք չը կարողանալով հասարակական անմիտ և յիմար կարծիքներ ոտնակոխ անել, չը կարողանալով էլ հրէշային բնաւորութեամբ մի կնոջից ազատուել, ապրում են միայնակ, յուսահատ և ստիպուած են պեսիմիստ լինել կեանքի, կնոջ, ընտանիքի... վերաբերութեամբ. իսկ եթէ քիչ ջղային են կրքոտ են կամ թոյլ, ընկնել գինեմոլութեան, անբարոյական կանանց մէջ, հիւանդութիւններ ստանալ և ոչնչանալ... Ո՞վ չէ տեսել կանայք, որոնք իրենց անբարոյական ամուսինների զրկանքներին, նրանց ծեծին ու հայհոյանքին, նրանց բռնապետական վարմունքներին և վերջապէս նրանց դէպի կինը ունեցած ստրկական հասկացողութիւնից ծագած ընթացքից զզւած, յուսահատ՝ կամ Թողնում փախչում են կամ ուրիշ ամուսիններ գանում և կամ կամենալով «տան պատիւը» պահել, ապրում են իրենց ամուսնոյ կողքին և խաբում են նրանց։ Կինը իր կողմից է նոր սիրեկանների հետ կեանք վարում, ամուսինը իր կողմից պոռնիկների հետ ապրում.... Ո՞վ չէ տեսել մանուկներ, որոնք իրենց միմեանց հետ անհամաձայն, միմեանց խաբող, միմեանց անբարոյականացնող ծնողների կրթութեան ենթարկւած, ներկայ իրենց հօր և մօր յուսահատ դրութեան, դժոխային կեանքին, ընկնում են որպէս անբարոյականներ, պոռնիկներ կամ յուսահատ էակներ, որոնք այլասեռում են հասարակութիւնը և ընկերութեան անպիտան, ապիկար անդամ հանդիսանում...

Եւ դեռ ինչպիսի՜ Թշւառութիւններ ասես, որոնք չեն առաջանում մեր, հայկական ամուսնական անտրամաբան, աններողամիտ և հին անմիտ օրէնքների վրայ հիմնուած հաստատութիւնից։ Չէ՞ որ նա ենթարկւած է մի բուռը կրօնաւորների քմահաճոյքներին իսկ մենք գիտենք թէ ինչ են իրենք այդ կուսակրօնները, որոնք չեն ամուսնանում որ իբր թէ ժողովուրդը հոգան, մինչ լիովին հակառակն են անում—չեն ամուսնանում որպէս զի անբարոյականներ լինեն և միւս կողմից էլ ապատիֆական գծուծութեամբ քար ձգեն այն անձերի վրայ, որոնք քիչ աւելի քաջարի լինելով, կարողանում են ոտնակոխ անել կրօնի կապերով կաշկանդած հաստատութիւնները...

Բայց սա մի այնպիսի խնդիր է, որ շատ ասելիքներ կան նրա մասին։ Եւ «Հայրենիքը» մի առ մի ասում է. տպում է նա գաւառներից եկած սիրուն յօդւածներ, որոնք նկարագրում են խայտառակ ամուսնութիւններից գոյացող Թշւառ ընտանիքներ, որոնք պարզում են մեր առջև այն փաստը, որ հայոց նոր կաթուղիկոսն անգամ նկատել էր—թէ ամուսնական օրէնքների բարեփոխութեան պահանջը կայ, թէ նոր սերունդը չէ կարող 1000 տարիներից ի վեր գոյութիւն ունեցող հին օրէնքներով ղեկավարուել մանաւանդ ամուսնական հաստատութեանց մէջ և որ հարկաւոր է ամուսնալուծութիւնը ընդունել, նրա համար օրէնքներ մշակել և ազատել հայ հասարակութիւնը կազմող խայտառակ ու Թշւառ ընտանեկան այժմեան դրութիւնից։ Այսպիսի ամուսնութիւններ որոնք մեր մէջ են կատարվում, ամուսնութեան հաստատութեան իրաւասութեան այժմեանի պէս կրօնաւորութեան ձեռքը լինելը և վերջապէս ամուսնալուծութիւնը մեր մէջ գոյութիւն չունենալը գոյացրել է հասարակութիւններ, որոնք ընականապէս պիտի տային մեզ կամ ապուշ, կամ յուսահատ և կամ կեղտի մէջ մնւած անդամներ...

Այստեղ մենք կանգ ենք առնում առ այժմ։ ասելիք դեռ շատ կայ, առիթներ էլ շատ կայ, առիթներ էլ շատ և մենք ուրիշ անգամներ կը վերադառնանք նորից դէպի այս կարևոր հարցը։

Հ. Ֆ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մօտ ժամանակներս տեղի պիտի ունենայ Միացեալ-Նահանգների նախագահի ընտրութիւնը. «New-York Herald» Թերթը հաղորդում է. որ յայտնի Մակ-Կինելի կողմնակիցները հանգանակած են բաւական մեծ գումար, մօտ մի միլլիօն դոլար կաշառելու համար հրապարակախօսներին ու լրագրապետներին, որպէս զի սրանց շնորհիւ յաջողեցնեն Մակ-Կինելի ընտրութիւնը։ Արդէն մի քանի Թերթեր կաշառւած են։

—Պետերբուրգի քաղաքական շրջաններում պնդում են, թէ Ռուսիան՝ իր կանխաւ արած յայտարարութեան համաձայն՝ կրկնել է, որ ինքը ոչ մի կերպով չի կարող Թոյլ տալ՝ փոփոխութիւններ մտցնել Քորէայի մէջ, յաղթող կառավարութեան կողմից։

—Ճապօնական կայսր Միկադօն Պետերբուրգից և եւրոպական քաղաքներից շնորհաւորական հեռագիրներ է ստացել չին-ճապոնական խաղաղութեան խնդրում բռնած խաղաղասիրական ընթացքի համար։

—Չինական կայսրը ինքնագիր նամակներ է ուղղել Ռուսիայի կառավարութեան և Ֆրանսիական Հանրապետութեան Նախագահին խնդրելով, որ նրանք օգնեն Չինաստանին Ճապօնիայի պահանջած պատերազմական տուգանքը հատուցանելու, որի փոխարէն վերոյիշեալ պետութիւններին խոստանում է առևտրական տեսակէտից շատ կարեւոր առաւելութիւններ շնորհել։

—Ֆրանսիացիները Մատագասկարի արշաւանքի վրայ դիտաւորութիւն ունին աւելացնել նաև մի գիտական արշաւանք, Մատագասկարի միայն ծովեզերքերն են խուզարկւած, որովհետև ներսերը երթալը անկարելի էր։ Դեռ վերջերս էր, որ հովաները հրաշանի բռնեցին Մուգեւոմի Թղթակից Դրըվէին։

Անգլիայի՝ առաջիկայ տարուան ծախսը հաշւած է 95,981,000 ոսկի, իսկ եկամուտը 95,662,000 ոսկի, լաց մընում է 319,000 ոսկի, որը ծածկուելու է գարեջրի վրայ դրուելիք տուրքով։

—«Մշակից» քաղում ենք հետևեալը։ «Կ. Պօլսի լրագիրներում կարդում ենք. «Յունաց պատրիարքարանի «Ալիթիա» պաշտօնական լրագրին մէջ սկսուած է Ներսէս Շնորհալիին կենսագրութիւնը։ Զոլագիտէս էֆէնդին, որ այս ուսումնասիրութեան հեղինակն է, յառաջ կը բերէ մեր Հայրապետին ու Կիր-Մանուէլ Կոմնենոս ծիրանածին ինքնակալին և Բիւզանդիոնի Միքայէլ պատրիարքին մէջև 1163-ին փոխանակուած նամակները։ Առաջին անգամն է որ այս նամակները յունարէնի կը Թարգմանուին։ «Ալիթիային» մէջ կը գտնենք նաև «Հաւատով խոստովանիմի» Թարգմանութիւնը և այդ աղօթքին վրա դատաստան մը։ Բոլոր յոյն հասարակութեան մէջ այս Թարգմանութիւնները մեծ յափշտակութեամբ կը կարդացուին։»

„ՇԱՒԻՂԻ“ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Ախալքալաք.—Մեր ընթերցողներին։ Ստացանք ձեր հաւաքական գիրը, շնորհակալ ենք ձեր մեզի ուղղած անկեղծ յորդորների և քաջալերութեան համար։ Մենք մեր նպատակին հասնելու համար ընտրել ենք ամենակտրուկ մի և նոյն ժամանակ և փշալից ճանապարհը, որտեղից անցնողները ծաղկեայ պսակներ հաւաքելու բաղդին չեն արժանանում։

Խոյ. Ղ. Դ.ին։ Շատոնց արդէն մենք կատարել ենք և շարունակում ենք կատարել մեր խոստումը, գրելով Գ. Ծեմարանի մասին։ Եւ շնորհակալութեամբ կընդունենք նրա մասին ձեր նիւթերն էլ, եթէ միայն ճշմարտութիւն կը լինին, որպէս և դուք խոստանում էք։ Միայն աշխատեցէք շուտ հասցնել մեզ։

Արտօնատէր—Հրատարակիչ՝
ԱՆԴՐԷԱՍ ԲԷԿՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ և ԾԱԽՒՈՒՄ Է ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆՍ ՄԷՋ

ՄԻՐԶԱ ԻՍԿԵՆԴԵՐ

(Պարսկական գրոյց)

ԳՐՔՈՅԿԸ

Գինն է 50 կոպ. կամ 3 ղռան

1—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՐԱՖՖՈՒ

„ԽԱՄՍԱՅԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ“

Բ. ՏԻՊ

Գինն է 1 ր. 75 կ։ Ճանապարհածախսով 2 ր.։

Դիմել՝ Тифлисъ. Аннѣ Раффи։

1—3

ՓՈՐԱՃՃՈՒՒ (որկոչվում է ժապաւինաւոր որդ) (Solitaire Tenia) ԴԷՄ ԽԻՍՏ ԱԶԴՈՒ ԴԵՂ

Փորձւած «Շաւիղի» խմբագրութիւնից և զօրութիւնը երաշխաւորած։ Դեղը 3—4 ժամւայ ընթացքում ԶԳՈՒՄ Է ՃՃՈՒԻ ԳԼՈՒԽԸ և լիովին ազատում նրանից։ Ոչ մի լեղխութիւն չունի. Հարկաւոր չէ ոչ լուծողական և ոչ էլ ծոմապահութիւն։ Հարկաւոր եղած պատւէրները գրաւոր կերպով կուղարկվեն դեղի հետ։ Դեղը փոշի է։ ԳԻՆՆ Է ՄԷԿ Թուման (2 րուբլի)։ Դիմել Թէհրան, Մահտեսի Յորդանան Եղեազարեանցին. Téhéran (Perse) M. Hordanan Eliazarian։ Պատւէրները կատարվում են անմիջապէս և խնամքով։

3—3

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՀԱՅ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԻՑ

Ծախվում են խմբագրութեանս մէջ

Գինն է Թէհրանում վեց ղռան իսկ Պարսկաստանի օտար քաղաքների համար 8 ղռան։

1—2